



Europska
komisija



Pregled obrazovanja i osposobljavanja za 2017

Hrvatska

EUROPSKA KOMISIJA

**Pregled obrazovanja i osposobljavanja za
2017.**

Hrvatska

Svezak 2. Pregleda obrazovanja i osposobljavanja za 2017. obuhvaća 28 pojedinačnih izvješća o zemljama. U njemu se na temelju najnovijih kvantitativnih i kvalitativnih dokaza predstavljaju i ocjenjuju najvažnije donedavne i aktualne mjere politike u svakoj državi članici EU-a, pri čemu je naglasak na kretanjima od sredine 2016. On stoga dopunjuje ostale izvore informacija u kojima su opisani nacionalni sustavi obrazovanja i osposobljavanja.

U 1. odjeljku iznosi se statistički pregled glavnih pokazatelja u području obrazovanja i osposobljavanja. U 2. odjeljku sažeto su naznačene glavne prednosti i nedostaci sustava obrazovanja i osposobljavanja u Hrvatskoj. U 3. odjeljku riječ je o pokretačima nejednakosti u obrazovanju i mjerama za promicanje uključivanja, posebice na temelju dokaza iz OECD-ova Međunarodnog programa za procjenu znanja i vještina učenika (PISA) za 2015. te na nedavnim kretanjima u području ranog napuštanja školovanja te ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U 4. odjeljku razmatra se ulaganje u obrazovanje i osposobljavanje. U 5. odjeljku predstavljene su politike modernizacije školskog obrazovanja koje, među ostalim, obuhvaćaju nastavničku struku te digitalne i jezične vještine. U 6. odjeljku riječ je o mjerama modernizacije visokog obrazovanja. Naposljetku, 7. odjeljak obuhvaća strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih.

Rukopis je dovršen 15. rujna 2017.

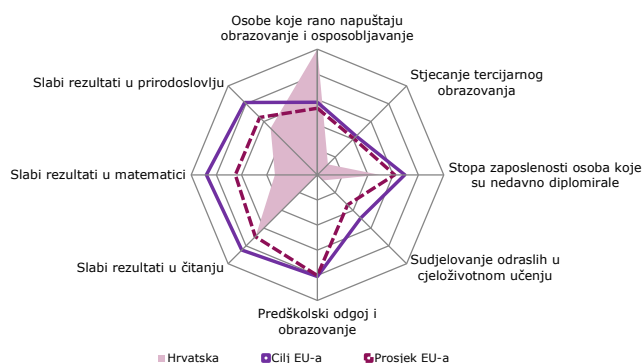
Dodatne informacije o kontekstu dostupne su na internetu (ec.europa.eu/education/monitor)

1. Ključni pokazatelji

		Hrvatska		Prosjek EU-a		
		2013	2016	2013	2016	
Referentne vrijednosti okvira ET 2020.						
Osobe koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje (dob 18 – 24)		Ukupno	4.5%	2.8% ^u	11.9%	10.7%
Stjecanje tercijarnog obrazovanja (dob 30 – 34)		Ukupno	25.6%	29.5%	37.1%	39.1%
Predškolski odgoj i obrazovanje (ECEC) (od 4 godine do početka obveznog obrazovanja)			71.7% ¹²	73.8% ¹⁵	93.9% ¹²	94.8% ¹⁵
Udio 15-godišnjaka sa slabim rezultatima:	Čitanje		18.7% ¹²	19.9% ¹⁵	17.8% ¹²	19.7% ¹⁵
	Matematika		29.9% ¹²	32.0% ¹⁵	22.1% ¹²	22.2% ¹⁵
	Prirodoslovlje		17.3% ¹²	24.6% ¹⁵	16.6% ¹²	20.6% ¹⁵
Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale prema stečenom obrazovanju (osobe od 20 do 34 godine koje su završile obrazovanje 1 – 3 godine prije referentne godine)		ISCED 3-8 (ukupno)	53.8%	72.5%	75.4%	78.2%
Sudjelovanje odraslih u cjeloživotnom učenju (dob 25 – 64)		ISCED 0-8 (ukupno)	3.1%	3.0%	10.7%	10.8%
Ostali kontekstualni pokazatelji						
Ulaganja u obrazovanje	Javni rashodi za obrazovanje kao postotak BDP-a		5.1% ^p	4.7% ^{15,p}	5.0%	4.9% ¹⁵
	Rashodi za javne i privatne ustanove po studentu u PPS EUR	ISCED 1-2	€3 350	€3 487 ¹⁴	:	: ¹⁴
		ISCED 3-4	€3 196	€3 334 ¹⁴	:	: ¹⁴
ISCED 5-8		:	€7 979 ¹⁴	:	: ¹⁴	
Osobe koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje (dob 18 – 24)	Rođeni u zemlji		4.0%	2.7% ^u	11.0%	9.8%
	Rođeni u inozemstvu		11.5% ^u	:	21.9%	19.7%
Stjecanje tercijarnog obrazovanja (dob 30 – 34)	Rođeni u zemlji		25.9%	30.3%	37.8%	39.9%
	Rođeni u inozemstvu		22.2% ^u	21.0% ^u	33.4%	35.3%
Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale prema stečenom obrazovanju (osobe od 20 do 34 godine koje su završile obrazovanje 1 – 3 godine prije referentne godine)	ISCED 3-4		50.8%	70.0%	69.4%	72.6%
	ISCED 5-8		56.4%	74.7%	80.7%	82.8%
Obrazovna mobilnost	Ulazna mobilnost osoba koje su diplomirale (dodiplomski studij)		0.2%	0.2% ¹⁵	5.5%	6.0% ¹⁵
	Ulazna mobilnost osoba koje su diplomirale (magistarski studij)		0.5%	0.3% ¹⁵	13.6%	15.1% ¹⁵

Izvori: Eurostat (više pojedinosti u 9. odjeljku); OECD (PISA). Napomene: podaci se odnose na ponderirani prosjek EU-a koji obuhvaća različit broj država članica ovisno o izvoru; b = prekid vremenske serije, p = okvirno, u = niska pouzdanost, 12 = 2012., 14 = 2014., 15 = 2015. Kad je riječ o mobilnosti u svrhu učenja, Glavna uprava EAC izračunala je prosjek EU-a na temelju dostupnih podataka zemalja za svaku godinu. Više informacija u odgovarajućem odjeljku Sveska 1 (ec.europa.eu/education/monitor).

Slika 1. Položaj u odnosu na najuspješnije (vanjski prsten) i najmanje uspješne (središte)



Izvor: Izračuni Glavne uprave EAC koji se temelje na podacima Eurostata (LFS 2016.) i OECD-a (PISA 2015.). Napomena: svi rezultati raspoređeni su između najveće i najmanje vrijednosti (najuspješniji su prikazani u vanjskom prstenu, a najmanje uspješni u središtu slike).

2. Glavne prednosti i nedostaci

- Izrazito niska stopa ranog napuštanja školovanja – najniža u EU-u – među glavnim je prednostima hrvatskog obrazovnog sustava.
- Zamijećeno je slabljenje osnovnih vještina, koje su ispod prosjeka EU-a. Prisutne razlike u postignućima povezane su sa socioekonomskim statusom, no čini se da su kvaliteta kurikuluma i nastave glavni uzrok slabih rezultata Hrvatske.
- Stopa sudjelovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te obrazovanju odraslih među najnižima je u usporedbi s drugim zemljama EU-a.
- Unatoč nedavnom snažnom gospodarskom rastu i obećavajućoj situaciji na tržištu rada potrebno je riješiti problem niske razine vještina. Isto se odnosi na relevantnost vještina stečenih u strukovnom i visokom obrazovanju.
- U kontekstu Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije te povezane kurikularne reforme pripremljen je niz reformi, no 2017. postignut je tek ograničen napredak.

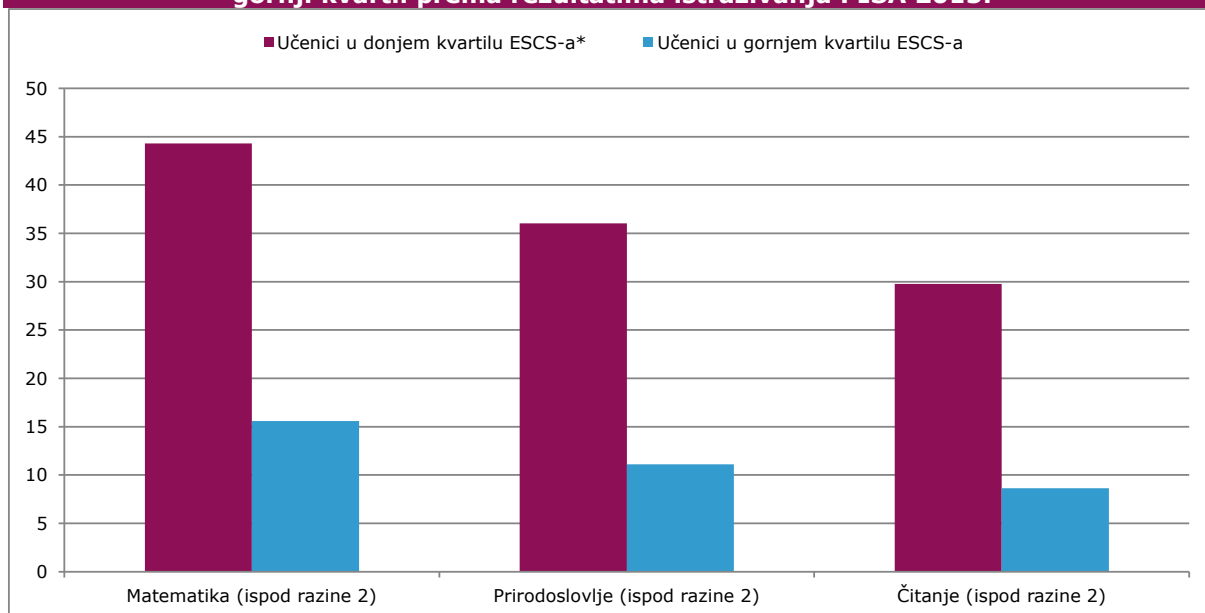
3. Uklanjanje nejednakosti i promicanje uključivanja

Velik broj učenika nema odgovarajuće vještine u matematici i prirodoslovlju. Prema istraživanju provedenom među učenicima u dobi od 15 godina u okviru OECD-ova Međunarodnog programa za procjenu znanja i vještina učenika (PISA) 2015. Hrvatska je u području prirodoslovlja i matematike ostvarila jedan od najslabijih rezultata u EU-u. U usporedbi s 2012. udio učenika sa slabim rezultatima povećao se u oba područja, čime je poništen napredak iz razdoblja 2009. – 2012. (OECD, 2016.). Svaki četvrti učenik nema osnovnu razinu znanja u prirodoslovlju (24,6 %), u usporedbi s prosjekom EU-a od jednog na pet učenika (20,5 %). Kad je riječ o čitanju, situacija je bolja: razina postizanja slabih rezultata slična je prosjeku EU-a (19,9 %), no vještine čitanja u dječaka znatno su niže nego u djevojčica (slabe rezultate postiže 25 % dječaka, a djevojčica 15,1 %). Razlika s obzirom na spol u pogledu slabih rezultata u čitanju smanjena je za 7 %, što je uglavnom posljedica povećanja slabih rezultata djevojčica za 5,7 %. U području prirodoslovlja i matematike nema velike razlike s obzirom na spol. Udio najuspješnijih učenika niži je od 5 %, što može značiti da se premalo pozornosti posvećuje prepoznavanju i podupiranju talentiranih učenika.

Matematičke vještine među hrvatskim su učenicima posebno slaba točka. Prema rezultatima istraživanja PISA približno svaki treći učenik u dobi od 15 godina (prva godina višeg sekundarnog obrazovanja, odnosno srednje škole) ima slabije matematičke vještine (32 %, dok je prosjek EU-a od 22,1 %). Riječ je o znatno lošijem ishodu u usporedbi s čitanjem, za koje stopa postizanja slabih rezultata iznosi 19,9 %, i prirodoslovljem, sa stopom od 24,6 %. Slabi rezultati u matematici povezani su i s kasnijom neravnotežom u odabiru predmeta u tercijarnom obrazovanju (vidjeti 6. odjeljak).

Nejednakost je očita u obrazovnim ishodima – znanju, vještinama i sposobnostima koje učenici stječu – no nije glavni uzrok slabih rezultata. Gotovo 45 % učenika iz donjeg socioekonomskog kvartila ne postiže osnovnu razinu znanja u matematici, dok ih je u gornjem kvartilu samo 15 %. Slična razlika u postignućima vidljiva je kod vještina u području prirodoslovlja i kod čitanja (slika 2). Međutim, malo je dokaza o socioekonomskoj segregaciji među školama. Razlike u rezultatima uglavnom su posljedica razlika unutar samih škola. Da bi se vještine učenika znatno poboljšale, poboljšanje postignuća učenika slabijeg socioekonomskog položaja sa slabim rezultatima morat će biti popraćeno poboljšanjem opće kvalitete obrazovanja.

Slika 2. Udio slabih rezultata u matematici, prirodoslovlju i čitanju u Hrvatskoj za donji i gornji kvartil prema rezultatima istraživanja PISA 2015.



* ESCS je indeks ekonomskog, socijalnog i kulturnog statusa u okviru istraživanja PISA.

Izvor: OECD (PISA 2015.). Šifre podataka na internetu: Tablica 1.6.6a, Tablica 1.6.6b, Tablica 1.6.6c

Iako se proteklih deset godina stalno povećavao, udio djece u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (ECEC) jedan je od najnižih u EU-u. Prema najnovijim dostupnim podacima iz 2015. samo je 73,8 % učenika u dobi od 4 do 6 godina pohađalo program ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. To je znatno ispod prosjeka EU-a od 94,8 %. Zahvaljujući tome što sve više ustanova nudi raspoloživa mjesta (Nacionalni zavod za statistiku, 2017.) prema nacionalnim podacima broj djece bilo koje dobi koja su od 2015. do 2016. pohađala redoviti program ECEC-a porastao je za 3,2 %. Akcijskim planom provedbe za 2017. Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije iz 2014. nastoji se povećati sudjelovanje u programima ECEC-a na 95 % do 2020. To bi zahtijevalo još mnogo ulaganja u kapacitet širenja.

Reforme ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja isplanirane su, ali čekaju provedbu. Prijedlog novog nacionalnog okvira kurikuluma za predškolsko obrazovanje izrađen je 2016. u sklopu opsežnije kurikularne reforme, no njegovo donošenje kasni, kao i sama reforma. Prijedlog je detaljniji od nacionalnog okvira za ECEC iz 2010.,¹ posebice u određivanju kompetencija koje bi djeca trebala razviti tijekom obvezne predškolske godine. Prema izvješću iz 2016. većina pritužbi koje pravobraniteljica za djecu u Hrvatskoj prima u području ECEC-a odnose se na tri područja:

- odredbe i uvjete za upis djece u program ECEC-a
- različita pravila i načine sufinanciranja ECEC-a te nejednakost u postupanju ovisno o odgovornom tijelu (na lokalnoj ili regionalnoj razini) i
- nemogućnost roditelja da upišu djecu u programe predškolskog obrazovanja.

Hrvatska ima najnižu stopu ranog napuštanja školovanja u EU-u. Među osobama u dobi od 18 do 24 stopa je 2016. bila 2,8 %, što je znatno ispod prosjeka EU-a od 10,7 %. Zabilježeno je svega 1,5 % razlike s obzirom na spol – vjerojatnost da će napustiti školu bez kvalifikacije nešto je veća za dječake.

¹ http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf.

Okvir 1: Hrvatska kurikularna reforma na raskrižju

Nakon gotovo tri godine planiranja reforme obrazovnog sustava opće je prihvaćeno da je školski kurikulum i nastavne metode u Hrvatskoj potrebno modernizirati. To potvrđuju i sve slabiji rezultati u međunarodnim istraživanjima, poput istraživanja PISA.

Glavna inicijativa za rješavanje tog problema jest kurikularna reforma koju je vlada pokrenula 2015., no ona je još uvijek u pripremnoj fazi. Reformom se učenicima i studentima želi omogućiti učenje vještina, a ne samo činjenica, kako bi postali bolji građani i bili konkurentniji na tržištu rada.

U tu svrhu pripremljena su 52 prijedloga za novi kurikulum te tri metodološka priručnika u kojima su se svi dotad nepovezani elementi reforme obrazovanja nastojali povezati u jedinstvenu cjelinu na temelju dogovorenih ishoda obrazovanja. Detaljno su razrađene transverzalne vještine poput učenja kako učiti, poduzetništva, osobnog i socijalnog razvoja, zdravlja, održivog razvoja, upotrebe informacijskih i komunikacijskih tehnologija te građanskog odgoja.

Međutim, politička situacija od 2015. pridonijela je izrazito teškom kontekstu za nastavak reforme. Nejasnoće u pogledu rasporeda i proračunskih sredstava za provedbu te nesigurnost u intenzitetu zalaganja za reformu od samog su početka narušavali elan, koji bi moglo biti teško vratiti.

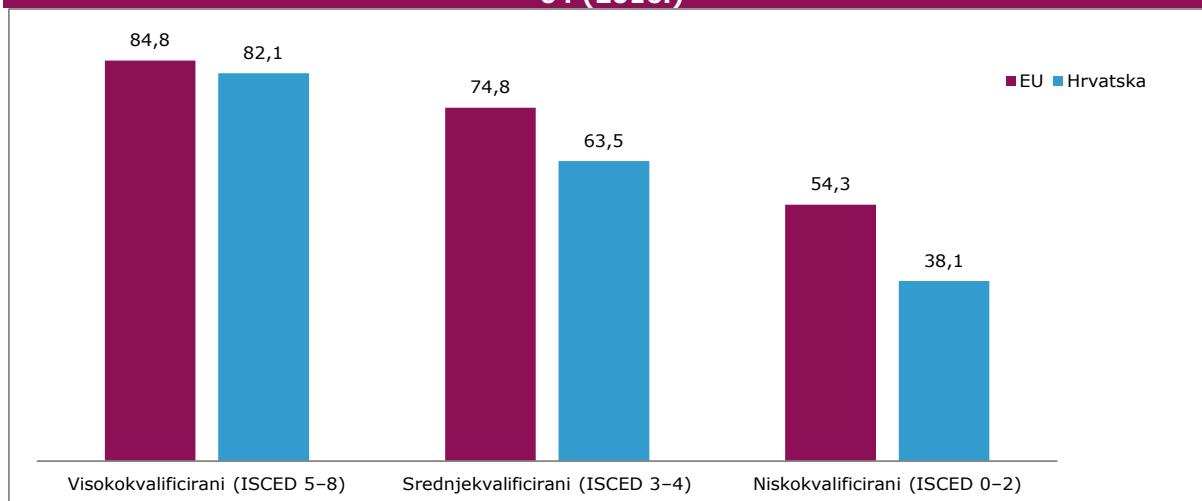
Zbog toga je Vijeće Europske unije u europskom semestru 2017. iznijelo sljedeću procjenu: „Nakon ambivalentnih reakcija dionika reforma kurikuluma je revidirana, a provedba znatno kasni. Proces se sada treba nastaviti u skladu s izvornim ciljevima“. Hrvatskoj je izdalo sljedeću preporuku: „Ubrzati reformu obrazovnog sustava“ (Vijeće Europske unije, 2017.).

4. Ulaganje u obrazovanje i osposobljavanje

Gospodarstvo ponovno bilježi rast, no Hrvatska još uvijek ima loš sastav vještina.

Povećanje BDP-a u Hrvatskoj 2015. i 2016. označilo je kraj jedne od najduljih i najtežih recesija u EU-u. Poboljšanjem uvjeta na tržištu rada smanjena je nezaposlenost, iako je to odraz i gubitka radne snage (zbog emigracije i umirovljenja) i mnogo privremenog zapošljavanja. Tijekom 2016. bilo je zaposleno 82,1 % visokoobrazovanih osoba u dobi od 25 do 64, a samo 63,5 % osoba sa završenim višim sekundarnim obrazovanjem. Najveća razlika u odnosu na prosjek EU-a vidljiva je u osoba s nižom razinom obrazovanja: u Hrvatskoj ih je zaposleno samo 38,1 %, dok je prosjek EU-a 54,3 % (slika 3). Mnogo dokaza ide prilog tome da je potrebno ulagati u obrazovanje i osposobljavanje, uključujući obrazovanje odraslih, te da je reforma nužna kako bi se podigla razina vještina i kako bi kvalifikacije postale relevantnije za pronalaženje zaposlenja.

Slika 3. Stopa zaposlenosti prema razini stečenog obrazovanja za osobe u dobi od 25 do 64 (2016.)



Izvor: Eurostat (anketa o radnoj snazi, 2016.). Šifra podataka na internetu: [lfsa_ergaed](#)

Rashodi za obrazovanje u Hrvatskoj 2015. povećani su u realnom iznosu u skladu s rastom BDP-a. Hrvatska je među deset država članica EU-a s najnižim rashodima opće države za obrazovanje kao udjela BDP-a. Potrošnja na obrazovanje od 2014. do 2015. bila je stabilna (4,7 % BDP-a), no opći trend od 2010. bio je silazan (-0,4 pp). U realnom iznosu javni su se rashodi od 2014. do 2015. povećali za 1,6 %, no to je i dalje 7,5 % manje od razine iz 2010. Od ukupnog rashoda opće države udio namijenjen za obrazovanje (10,1 %) 2015. bio je blizu prosjeka EU-a (10,3 %). Rashodi po učeniku u osnovnom obrazovanju (ISCED 1 i 2) i u višem sekundarnom obrazovanju (ISCED 3 i 4) među najnižima su u EU-u iskazano u paritetu kupovne moći. Gledano s pozitivnije strane, rashodi po studentu u tercijarnom obrazovanju među najvišima su u EU-u prema BDP-u po glavi stanovnika².

Povećanje državnog proračuna 2017. odraz je strateških prioriteta, no postoji rizik od neiskorištavanja finansijskih sredstava zbog kašnjenja u provedbi kurikularne reforme. U usporedbi s 2016. sredstva za obrazovanje u državnom proračunu za 2017. znatno su povećana – za čak 14 % u apsolutnom iskazu. Udvostručena su sredstva za provedbu kurikularne reforme. Finansijska sredstva za svaku školu koja će biti obuhvaćena eksperimentalnom provedbom reforme sada iznose približno 300 000 EUR. Sredstva za nacionalno osposobljavanje nastavnika povećana su za 25 % radi osposobljavanja nastavnika za pripremu i provedbu kurikularne reforme. Međutim, zbog kašnjenja u provedbi reforme ta se proračunska sredstva trenutačno ne iskorištavaju.

5. Modernizacija školskog obrazovanja

Trenutačno je glavni fokus na kvalifikacijama nastavnika. Donošenje nacionalnog kvalifikacijskog standarda za učitelje i nastavnike u osnovnim i srednjim školama od veljače 2016. (Nacionalno vijeće za obrazovanje, 2016.) jedan je od četiri prioriteta programa obrazovne reforme. Okvir je izrađen u skladu s metodologijom Hrvatskog kvalifikacijskog okvira i u njemu je utvrđeno osam skupova ishoda učenja koji se primjenjuju na sve učitelje i nastavnike u osnovnim i srednjim školama, neovisno o njihovoj akademskoj specijalizaciji³. Druga stručna radna skupina priredila je niz standarda zanimanja i kvalifikacija za ravnatelje i razvila model redovitog vrednovanja i ponovnog licenciranja ravnatelja kako bi njihove vještine bile aktualne. Tek je potrebno odlučiti o rasporedu provedbe tih dvaju modela.

² Godišnji rashod za obrazovne institucije po učeniku/studentu na temelju ekvivalenta redovnog pohađanja, prema razini obrazovanja i orijentaciji programa [educ_uae_fini04].

³ Tih su osam jedinica sljedeće: stručnost u određenoj akademskoj disciplini, pedagoške i nastavne kompetencije usmjerene na djecu, kompetencije za ocjenjivanje i vrednovanje, organizacija okruženja za učenje, djelotvorna suradnja sa školom, obitelji i zajednicom, svijest o obrazovnom kontekstu (obrazovni i školski sustav, zakoni), komunikacijske i socijalne vještine, cjeloživotno učenje i trajno stručno usavršavanje.

Okvir 2: Hrvatske e-Škole – model za digitalizaciju škola na nacionalnoj razini

Projekt e-Škole (2014. – 2022.) ima proračun od 180 milijuna EUR. Od ukupnog iznosa financiranja 85 % sredstava dolazi iz fondova EU-a (Europskog fonda za regionalni razvoj i Europskog socijalnog fonda), a 15 % iz nacionalnog i lokalnog proračuna. Cilj je projekta povećati razinu „digitalne zrelosti“⁴ u 60 % hrvatskih osnovnih i srednjih škola do 2022.

Pilot-faza projekta, koja traje od jeseni 2015. do veljače 2018., obuhvaća uvođenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija u nastavne i administrativne procese u 10 % svih osnovnih i srednjih škola. Time se nastoji povećati relativno niska razina digitalne zrelosti u hrvatskim školama: u prvom vrednovanju pilot-projekta utvrđeno je da 80 % škola spada među „digitalne početnice“. Škole koje sudjeluju primaju potporu za postizanje digitalne zrelosti te za pripremu strateških dokumenata, planova i politika za sustavnu integraciju informacijsko-komunikacijskih tehnologija u svoj rad. Na temelju pilot-projekta priprema se strategija za nacionalno uvođenje od 2019. do 2022.

Među dosadašnjim su rezultatima:

- razvoj okvira za digitalne kompetencije
- evaluacija razine digitalne zrelosti u školama iz pilot-projekta
- objava kriterija i preporuka za pripremu materijala za obveznu lektiru u školama (e-Lektire)
- osposobljavanje osoblja i nastavnika u 151 školi iz pilot-projekta, počevši od rujna 2016.
- opremanje približno 7000 članova osoblja tabletima ili prijenosnim računalima do kraja 2016.
- osnivanje terenskih timova za potporu u siječnju 2017. kako bi pomogli školama u prijelazu
- objava 170 od 240 mogućih ishoda učenja do rujna 2017. Radi se o vrsti priprema satova u kojima nastavnici mogu usvojiti vještine za integraciju digitalnih obrazovnih materijala, digitalnih alata i novih metoda učenja u svoju obrazovnu praksu
- potpisivanje ugovora za nabavu mrežne opreme i razvoj lokalnih mreža informacijskih tehnologija u školama u pilot-projektu i
- potpisivanje ugovora za nabavu digitalnog obrazovnog sadržaja.

Projekt napreduje prema planu i znatno mijenja škole obuhvaćene pilot-projektom, a utječe i na ponašanje izdavača, koji sada istražuju načine izdavanja knjiga u digitalnom i interaktivnijem formatu. Nadalje, projekt potiče razvoj digitalnog obrazovnog sadržaja. Još jedna pozitivna posljedica priprema je novih tečajeva za osposobljavanje nastavnika u nacionalnoj agenciji za osposobljavanje nastavnika.

<https://www.e-skole.hr/>

6. Modernizacija visokog obrazovanja

Usporen je rast broja osoba sa završenim tercijarnim obrazovanjem, a stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale nije se vratila na razinu iz razdoblja prije krize. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja u Hrvatskoj proteklih je deset godina u porastu, ali je 2014. počela stagnirati. Udio osoba u dobi od 30 do 34 s tercijarnim obrazovanjem 2016. bio je 29,5 %, znatno ispod prosjeka EU-a od 39,1 % i nacionalnog cilja Hrvatske od 35 % do 2020. 2008. zaposlilo se 86,3 % osoba koje su u prethodne 1–3 godine završile tercijarno obrazovanje, no taj je udio 2016. bio znatno niži (74,7 %) te znatno ispod prosjeka EU-a od 82,8 %. Stopa nezaposlenosti osoba sa završenim tercijarnim obrazovanjem 2016. se smanjila u odnosu na vrhunac iz 2013., i to s 11,3 % na 7,8 %, ali je i dalje četvrta po visini u EU-u za tu skupinu, iza Španjolske, Cipra i Portugala. Međutim, osobe sa završenim tercijarnim obrazovanjem

⁴ Digitalno zrele škole u Hrvatskoj se definiraju na način da imaju usustavljen pristup korištenju IKT-a i digitalnog obrazovnog sadržaja u nastavi, u poticajnom okruženju s adekvatnim sredstvima https://www.carnet.hr/e-schools/digital_maturity_of_schools.

u znatnoj su prednosti u usporedbi s onima koje ga nisu završile jer je za njih rizik od nezaposlenosti niži (Eurostat, 2016.)⁵.

Iako se mnogo radi na poboljšanju relevantnosti visokog obrazovanja, učinci su još uvijek ograničeni. Hrvatski kvalifikacijski okvir (HKO) i dalje je glavni instrument za usklađivanje visokog obrazovanja s potrebama na tržištu rada. Od 25 planiranih sektorskih vijeća, koja predstavljaju socijalne partnere i dionike iz istog broja gospodarskih sektora, gotovo sva su imenovana do srpnja 2017. Osam ih je započelo s radom, 14 započinje sastanke najesen 2017., dok preostala tri tek treba osnovati. Očekuje se vrednovanje 147 novih standarda zanimanja i 174 standarda kvalifikacija koje su razvili konzorciji visokih učilišta. Nakon vrednovanja unijet će se u Registar HKO-a i služiti kao modeli za ažuriranje sadržaja studijskih programa. U okviru dva velika poziva na podnošenje prijedloga koje financira Europski socijalni fond – za sljedeću fazu projekta Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO) i internacionalizaciju programa visokog obrazovanja – poduprijet će se buduća poboljšanja.

Razvoj stručnih studija visokog obrazovanja mogle bi usporiti nedavne zakonodavne promjene. Nakon presude hrvatskog Ustavnog suda pravnu osnovu Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO) trebalo je izmijeniti zbog kritika koje su uputila sveučilišta u pogledu klasifikacije stručnih studija na istoj razini na kojoj su sveučilišni studiji (razina 7). U skladu s nacionalnom politikom u okviru stručnih studija trebale bi se stjecati napredne vještine putem primijenjenih studija usmjerenih na praksu. No u praksi se postavilo pitanje kvalitete određenih stručnih studija. Nacrti izmjena Zakona o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru, koje su ponudile dvije mogućnosti za povezivanje stručnih kvalifikacija sa sveučilišnima, upućeni su na javno savjetovanje te su privukli velik broj odgovora (1850) s podijeljenim mišljenjem. Konačni prijedlog, temeljen na savjetovanju, izdalo je Ministarstvo obrazovanja u rujnu 2017. Iako je njime pristup stručnih studija doktorskim programima ograničen, oni su zadržani na istoj razini.

7. Modernizacija strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te promicanje obrazovanja odraslih

Velik, premda sve manji broj učenika utjecat će na strukturu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (SOO) u Hrvatskoj. Udio učenika u višem sekundarnom obrazovanju (ISCED 3) u Hrvatskoj u SOO-u 2015. neznatno se smanjio te iznosi 70,4 %, što je još uvijek poprilično iznad prosjeka EU-a od 47,3 %. Više od dvije trećine svih učenika u višem sekundarnom obrazovanju upisano je u program SOO-a početkom školske godine 2015./2016. (SEECEL, 2017.). Znatno i stalno smanjenje ukupnog broja upisa povezano s demografskim padom ponajprije je utjecalo na industrijske i obrtničke škole; ako se taj trend nastavi, mogao bi ugroziti održivost trogodišnjeg programa SOO-a. Hrvatska je među svim državama članicama EU-a prednjačila u povećanju stope zaposlenosti osoba koje su nedavno završile program SOO-a (s 45,7 % 2015. na 70,3 % 2016.), no ta je stopa još uvijek bila ispod prosjeka EU-a od 75 %.

Donesena je Strategija razvoja strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, no problem je provedba. U programu za razdoblje 2016. – 2020. i akcijskom planu za razvoj sustava SOO-a, koji je vlada donijela 2016., utvrđeno je nekoliko prioriteta. Među njima su poboljšanje opće kvalitete SOO-a promicanjem i poboljšavanjem modela učenja kroz rad, razvoj sustava za osiguravanje kvalitete, poboljšanje stručnog usavršavanja nastavnika, povećanje mobilnosti i zapošljivosti studenata te podupiranje internacionalizacije i mobilnosti studenata i nastavnika. Program bi trebao pridonijeti i razvoju novog strukovnog kurikuluma. Osim toga, Agencija za strukovno obrazovanje i osposobljavanje i obrazovanje odraslih sudjeluje u projektu Erasmus+ (2016.) namijenjenom izradi mehanizama potpore za osiguravanje kvalitete u SOO-u i razvoj modela samovrednovanja u školama. U sklopu projekta postoji Strateški plan provedbe Europskog referentnog okvira za osiguravanje kvalitete u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (EQAVET) za razdoblje 2016. – 2017.

Na margini reforme SOO-a eksperimentira se s uvođenjem dualnog sustava SOO-a⁶. Prema rezultatima istraživanja stajališta strukovnih škola i poduzeća u pogledu uvođenja dualnih

⁵ Stopa nezaposlenosti osoba koje su završile više sekundarno obrazovanje iznosi 14,6 %, a osoba koje su završile osnovno/nije sekundarno obrazovanje 17,4 %.

obrazovnih sustava (SEECEL, 2017.) razina spremnosti za sudjelovanje u takvom programu visoka je (škole 72,3 %, poduzeća 79,7 %). Škole i poduzeća izrazili su jasnu potrebu za osposobljavanjem mentora. U sklopu bilateralne suradnje Hrvatske i Švicarske započete u lipnju 2015. poduprijet će se škole za SOO i promicanje učenja kroz rad.

Obrazovanje odraslih najslabija je karika u hrvatskom obrazovnom sustavu, ali novi planirani zakon trebao bi donijeti poboljšanja. Prosječno mjesečno sudjelovanje odraslih u obrazovanju ostalo je na niskoj razini te je 2016. bilo svega 3 %, što je znatno ispod prosjeka EU-a od 10,8 %. U pogledu digitalnih vještina Hrvatska je i dalje ispod prosjeka EU-a: 27,9 % osoba nema digitalnih vještina, 17,4 % ima nisku razinu vještina, 21,3 % osnovne vještine te 33,3 % više od osnovnih vještina (Europska komisija, 2017.). Zbog toga je Vijeće EU-a u okviru europskog semestra 2017. Hrvatskoj izdalo sljedeću preporuku: „Poboljšati obrazovanje odraslih, osobito starijih radnika, niskokvalificiranih radnika i dugotrajno nezaposlenih” (Vijeće Europske unije, 2017.). Nacrt novog zakona o obrazovanju odraslih, kojim se ti problemi nastoje riješiti, izrađen je u kolovozu 2016., no on još uvijek nije donesen. Novi zakon ima dva cilja za odrasle: razvoj ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje i stjecanje kvalifikacija usvajanjem novih vještina. U okviru Strategije cjeloživotnog profesionalnog usmjerenja za razdoblje 2016. – 2020. nastoji se, među ostalim, povećati sudjelovanje u obrazovanju odraslih pružanjem vodstva, savjetovanja i mogućnosti za usavršavanje, posebice nezaposlenima. U okviru projekta Erasmus+ Ministarstvo obrazovanja priprema novi kurikulum za osnovno obrazovanje odraslih koji se temelji na konceptu ključnih kompetencija.

8. Referentni dokumenti

Vijeće Europske unije (2017.), *Preporuka za Preporuku Vijeća o Nacionalnom programu reformi Hrvatske za 2017. i davanje mišljenja Vijeća o Programu konvergencije Hrvatske za 2017.* <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9286-2017-INIT/hr/pdf>

Europska komisija (2017.), *Pregled digitalnih rezultata za 2017.*

IEA (2016.), *Međunarodno istraživanje trendova u znanju matematike i prirodoslovlja – Rezultati za 2015.* <http://www.iea.nl/timss-2015-results>

OECD (2016.), *Rezultati istraživanja PISA 2015., Svezak I, Izvršnost i jednakost u obrazovanju*, OECD Publishing, Pariz. <http://www.oecd.org/publications/pisa-2015-results-volume-i-9789264266490-en.htm>

Nacionalno vijeće za odgoj i obrazovanje (2016.), *Okvir nacionalnoga standarda kvalifikacija za učitelje u osnovnim i srednjim školama: Preporuka.* <http://nvoo.hr/wp-content/uploads/2016/03/Okvir-standarda-kvalifikacije-final..pdf>

Državni ured za statistiku (2017.), *Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju programe predškolskog odgoja: početak pedagoške godine 2016./2017.*, objavljeno 1. lipnja 2017., broj: 8.1.8., ISSN 1330-0350. <http://www.dzs.hr/>

Izvjешće o radu pravobraniteljice za djecu za 2016. <http://www.dijete.hr/websites/dijete.hr/index.php/hr/izvjemainmenu-93/izvjeo-radu-pravobranitelja-za-djecu-mainmenu-94.html>

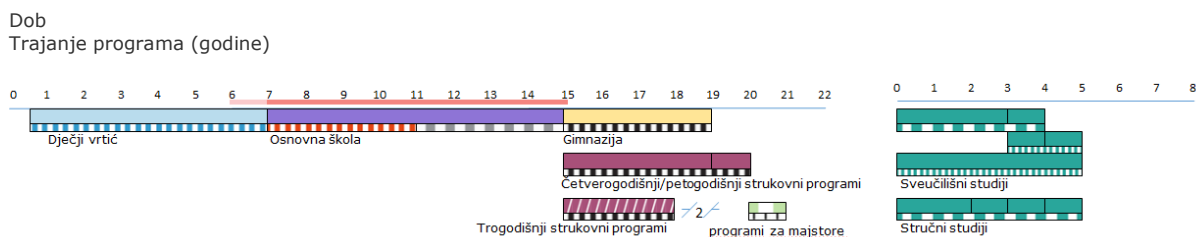
SEECEL (2017.) *Analiza postojećeg stanja naukovanja u Hrvatskoj: Jačanje kapaciteta komora i partnera za pomoć malim i srednjim poduzećima za uključivanje u naukovanje*, objavljeno u veljači 2017. <http://www.hgk.hr/documents/izvjesje-o-istrazivanjucap4apphr-l303201758e4a71c1434e.pdf>

⁶ Reforma se temelji na iskustvima iz 2004. stečenima u okviru Jedinstvenog modela obrazovanja (JMO) za regulirane obrtničko-strukovne programe.

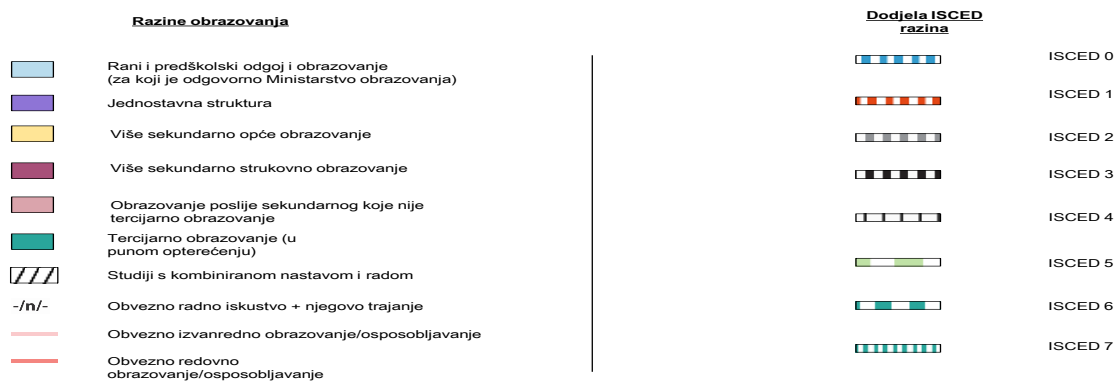
9. Prilog I. Izvori ključnih pokazatelja

Pokazatelj	Eurostat, Šifra podataka na internetu:
Osobe koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje	edat_lfse_02 + edat_lfse_14
Stjecanje tercijarnog obrazovanja	edat_lfse_03 + edat_lfs_9912
Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	educ_uoe_enra10
Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale	edat_lfse_24
Sudjelovanje odraslih u obrazovanju	trng_lfse_03
Javni rashodi za obrazovanje kao postotak BDP-a	gov_10a_exp
Rashodi za javne i privatne ustanove po studentu	educ_uoe_fini04
Mobilnost u svrhu učenja	edu_uoe_mobg03

10. Prilog II. Struktura obrazovnog sustava



Napomena: Početak primarnog obrazovanja (ISCED 1) ovisi o djetetovu datumu rođenja. Djeca rođena od siječnja do travnja u osnovnu školu kreću u kalendarskoj godini u kojoj navršše 6 godina, a djeca rođena od svibnja do prosinca kad navršše 7 godina.



Izvor: Europska komisija/EACEA/Eurydice, 2016. *Struktura europskih obrazovnih sustava za 2016./2017.*: Shematski dijagrami. Eurydice Facts and Figures. Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije.

Sva pitanja i primjedbe u vezi s ovim izvješćem mogu se poslati e-poštom na adresu: Luka JUROS
luka.juros@ec.europa.eu
 ili
EAC-UNITE-A2@ec.europa.eu

Sažetak

Glavni zaključci analize među državama

Glavna su tema ovogodišnjeg Pregleda nejednakost u obrazovanju i važna uloga koju obrazovanje ima u izgradnji pravednijeg društva. Najvažniji je novi izvor podataka testiranje petnaestogodišnjih učenika u okviru istraživanja PISA⁷ 2015., u kojem su prvi put sudjelovale sve države članice EU-a. S brojnim informacijama o podrijetlu i statusu testiranih učenika PISA pruža jedinstven uvid u učinak koji socioekonomski položaj, migrantsko podrijetlo i spol imaju na postizanje referentne vrijednosti EU-a u pogledu slabih rezultata u čitanju, matematici i prirodoslovlju.

Tema pravednosti i socijalne kohezije također je važno obilježje izvješćivanja o preostalim obrazovnim ciljevima EU-a za 2020. (Dio 2), a ciljevi se odnose na:

- osobe koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje
- stjecanje tercijarnog obrazovanja
- sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju
- stope zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale
- sudjelovanje odraslih u obrazovanju.

Dio 3 Pregleda oslanja se na nedavne inicijative politike Komisije i pruža analitičku osnovu za razvoj škola, postizanje izvrsnosti u poučavanju te za program za visoko obrazovanje.

Nejednakost je i dalje problem u Europi

Nejednakost se općenito smatra prijetnjom socijalnoj koheziji i dugoročnom blagostanju naših društava. Javna rasprava o socijalnoj pravdi intenzivirala se nakon financijske krize 2008.

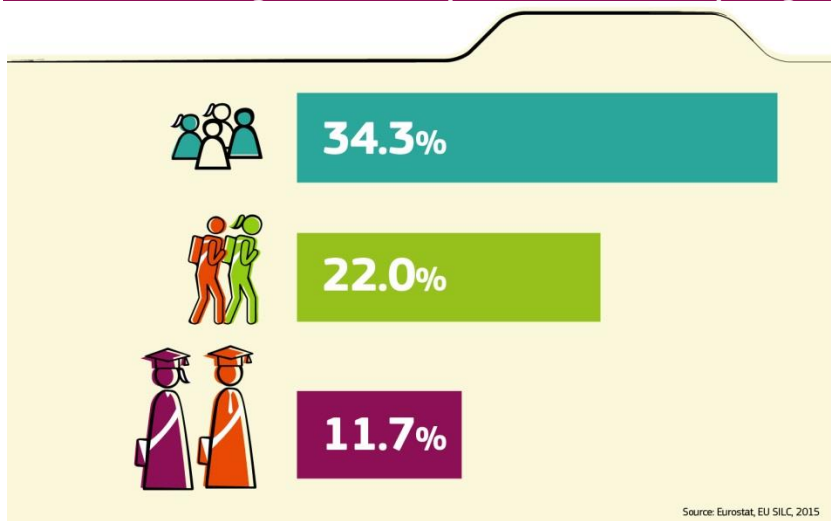
Jedna od ključnih značajki nejednakosti njezin je međugeneracijski prijenos, odnosno utjecaj socioekonomskog položaja roditelja na obrazovno postignuće, zanimanje, prihod ili zdravlje djece. Obrazovni sustavi imaju posebnu ulogu u izgradnji pravednijeg društva tako što svima, bez obzira na položaj, pružaju jednake mogućnosti. Pružanje jednakih mogućnosti djeci i mladima djelotvornije je kad uključuje stvarnu potporu roditeljima i obiteljima.

Obrazovna postignuća blisko su povezana sa socijalnim ishodima. Za osobe koje su završile samo osnovno obrazovanje vjerojatnost da će živjeti u siromaštvu ili socijalnoj isključenosti gotovo je trostruko veća nego za osobe s tercijarnim obrazovanjem. 2016. bilo je zaposleno samo 44 % mladih (18 – 24) koji su završili školovanje ispod više razine sekundarnog obrazovanja. Nezaposlenost je i u općoj populaciji (15 – 64) mnogo češća u osoba koje imaju samo osnovno obrazovanje (16,6 %) nego u osoba s tercijarnim obrazovanjem (5,1 %). Nadalje, mnogo je veći udio osoba s tercijarnim obrazovanjem koje svoje zdravlje smatraju „dobrim ili vrlo dobrim“ (prema podacima iz 2015. njih 80,4 %) od udjela onih koji su završili samo osnovno obrazovanje (53,8 %)⁸. Očekivani životni vijek raste i u skladu sa stupnjem obrazovanja: razlika uvjetovana obrazovanjem između niskokvalificiranih i visokokvalificiranih osoba može doseći i 10 godina (podaci iz 2015.).

⁷ PISA je OECD-ov Međunarodni program za procjenu znanja i vještina učenika.

⁸ Međutim, važno je napomenuti da na tu nejednakost utječe i dob jer su zbog širenja obrazovanja prethodnih desetljeća osobe s nižim obrazovnim postignućem obično starije.

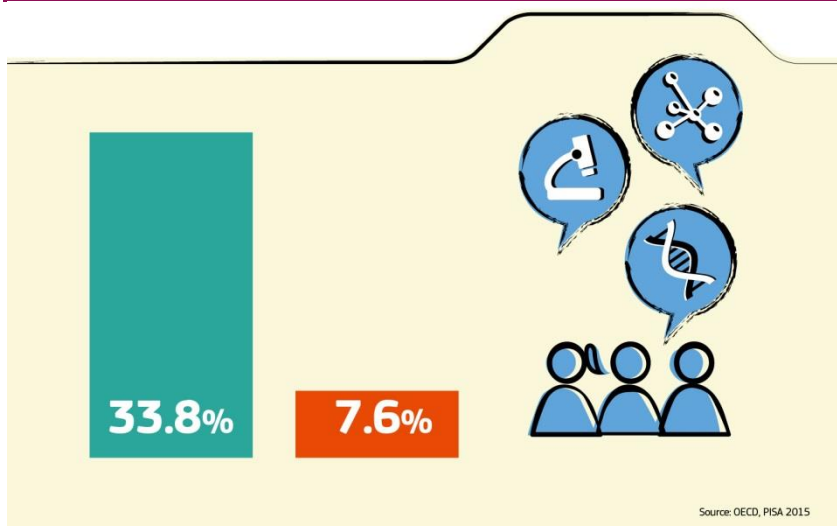
Grafički prikaz 1 — Stope „rizika od siromaštva ili socijalne isključenosti“ osoba u dobi od 18 godina ili više prema obrazovnom postignuću, EU-28, 2015.



Legenda: (i) na vrhu – osobe s razinom ISCED 0 – 2 (najviše niže sekundarno obrazovanje); (ii) u sredini – osobe s razinom ISCED 3 – 4 (više sekundarno obrazovanje i obrazovanje poslije sekundarnog koje nije tercijarno obrazovanje); (iii) na dnu – osobe s razinom ISCED 5 – 8 (tercijarno obrazovanje).

Postoji mnogo dokaza, osobito iz testiranja u okviru istraživanja PISA koje se provodi svake tri godine, da djeca manje povlaštenog socijalnog položaja imaju slabije rezultate od svojih vršnjaka s boljim životnim uvjetima. Prema istraživanju PISA zapanjujuća je razlika u udjelu slabih rezultata među učenicima iz gornjih i donjih 25 % **indeksa socioekonomskog i kulturnog statusa (ESCS) u okviru istraživanja PISA**. Čak 33,8 % učenika koji su u donjih 25 % indeksa ESCS-a ne postiže osnovnu razinu kompetencija u prirodoslovlju, dok je u gornjih 25 % ne postiže samo 7,6 % učenika. No ti agregirani podaci prikrivaju znatne razlike među državama članicama i unutar njih te su detaljnije analizirani u ovom Pregledu.

Grafički prikaz 2 — Učenici sa slabim rezultatima u prirodoslovlju u gornjem i donjem kvartilu indeksa socioekonomskog i kulturnog statusa (ESCS) u okviru istraživanja PISA 2015.

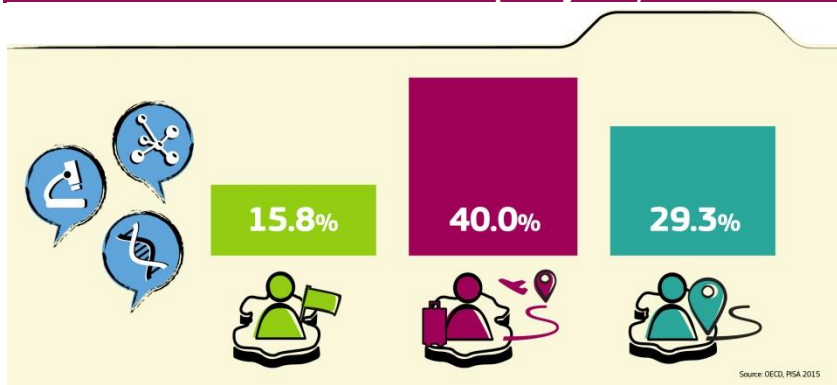


Legenda: Postotak učenika sa slabim rezultatima u prirodoslovlju u okviru istraživanja PISA u gornjem (lijevi stupac) i donjem (desni stupac) kvartilu indeksa ESCS-a.

Iako obrazovanje ima ključnu ulogu u integraciji migranata, njihov je položaj u smislu obrazovnih postignuća u usporedbi s domaćim učenicima i dalje nepovoljan. 2016. je 33,9 % stanovništva u dobi od 30 do 34 koje nije rođeno u EU-u bilo niskokvalificirano (tj. imalo je završeno niže sekundarno obrazovanje ili manje), što je za 19,1 postotni bod više od domaćeg stanovništva. Štoviše, na osobe s migrantskim podrijetlom koje potječu iz zemalja izvan EU-a često utječe više nepovoljnih faktora odjednom, npr. imaju siromašne ili niskokvalificirane roditelje, kod kuće ne govore lokalni jezik, dostupno im je manje kulturnih resursa i izolirani su te imaju slabiju društvenu mrežu u zemlji domaćinu. Za mlade migrantskog podrijetla veći je i rizik od slabih rezultata u školi i ranog napuštanja školovanja.

Općenito govoreći učenici migrantskog podrijetla, tj. koji su ili čiji su roditelji rođeni izvan zemlje (u drugoj državi članici EU-a ili izvan EU-a) suočavaju se s poteškoćama tijekom školovanja, što je očito iz njihovih znatno slabijih obrazovnih rezultata i postignuća u usporedbi s domaćim stanovništvom.

Grafički prikaz 3 – Učenici sa slabim rezultatima u prirodoslovlju prema migrantskom podrijetlu⁹, 2015.

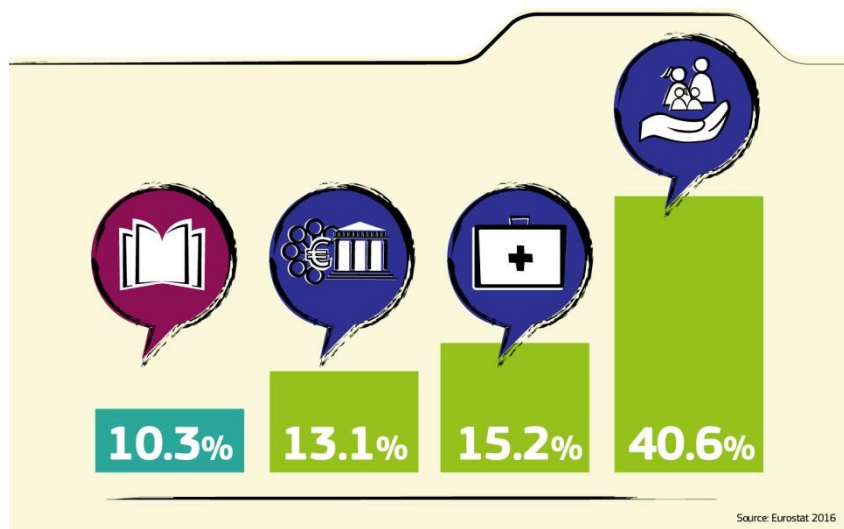


Legenda: (s lijeva na desno): učenici nemigranti, učenici migranti prve generacije i učenici migranti druge generacije.
 Napomena: Postoci pokazuju ponderirane prosjeke odabranih država članica EU-a u kojima je među učenicima koji su sudjelovali u istraživanju PISA 2015. više od 3 % migranata druge generacije.

Dobar obrazovni sustav zahtijeva odgovarajuća ulaganja. Gledano u cjelini države članice EU-a uspjele su se dodatno oporaviti od nedavne financijske krize te su donekle povećale potrošnju na obrazovanje kao udio ukupne javne potrošnje. Prosječan udio rashoda za obrazovanje u EU-u u okviru javne potrošnje 2015. iznosio je 10,3 %, što odgovara iznosu od 716 milijardi EUR. Obrazovanje je i četvrta po veličini stavka državnog rashoda nakon socijalne zaštite, zdravstva i javnih službi. Omjer potrošnje na obrazovanje u odnosu na BDP u 28 zemalja EU-a 2015. iznosio je 4,9 %. Posljednjih godina taj omjer stagnira.

⁹ Za definiciju učenika [i]migranata prema PISA-i vidjeti Okvir I.7.1., Poglavlje 7., Svezak I., str. 243, PISA 2015.: „učenici ne[i]migranti su učenici čiji su majka ili otac (ili oboje) rođeni u zemlji ili gospodarstvu gdje su polagali test u okviru PISA-e, neovisno o tome je li učenik rođen u toj zemlji ili gospodarstvu; učenici [i]migranti su učenici čiji su i majka i otac rođeni u zemlji/gospodarstvu koje nije ono u kojem je učenik polagao test u okviru PISA-e; učenici [i]migranti prve generacije su učenici rođeni u inozemstvu čiji su roditelji također rođeni u inozemstvu; učenici [i]migranti druge generacije su učenici rođeni u zemlji/gospodarstvu gdje su polagali test u okviru PISA-e i čija su oba roditelja rođena u inozemstvu”.

Grafički prikaz 4 – Prosječna potrošnja 28 zemalja EU-a na obrazovanje, javne službe, zdravstvo i socijalnu zaštitu izraženo kao postotak ukupne javne potrošnje, 2016.



Legenda: (s lijeva na desno): obrazovanje, javne službe, zdravstvo i socijalna zaštita.

Napredak u ispunjavanju ciljeva za 2020.

EU je 2016. kao i prethodnih godina dobro napredovao u pogledu smanjenja broja **osoba koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje**. S trenutnim udjelom od 10,7 % EU se polako primiče krovnom cilju strategije Europa 2020. od manje od 10 %. Međutim, postotak osoba koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje i dalje je mnogo viši kod osoba rođenih u inozemstvu (19,7 %).

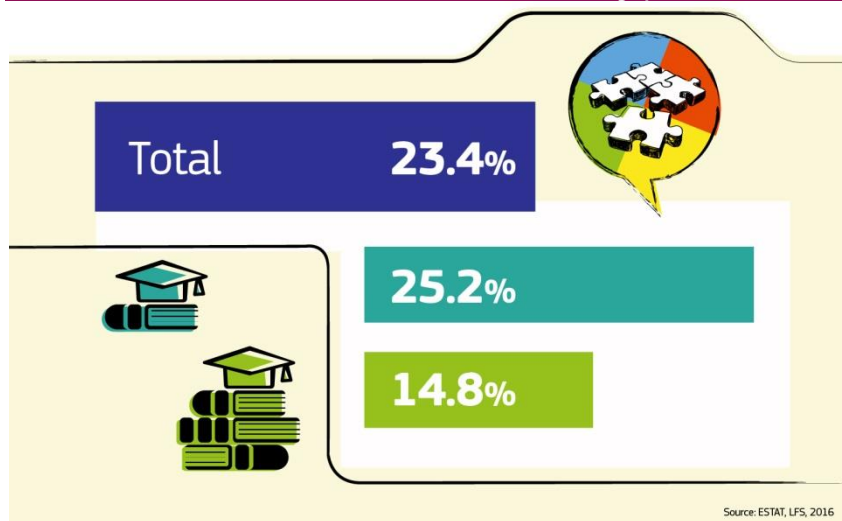
EU se približio i krovnom cilju za **stjecanje tercijarnog obrazovanja**. Budući da je dosegao 39,1 %, cilj za 2020. od 40 % sada je nadohvat ruke.

Kad je riječ o sudjelovanju djece od četvrte godine starosti u **ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju**, EU je dosegnuvši 94,8 % gotovo ostvario cilj. Logičan slijed za ostvarenje cilja od 33 % bilo bi osiguravanje visoke kvalitete i pristupačnosti vrtića i jaslica te povećanje sudjelovanja djece mlađe od tri godine.

S druge strane, EU se našao korak dalje od cilja kad je riječ o **učenicima sa slabim rezultatima u čitanju, matematici i prirodoslovlju**, kako je izmjereno u okviru istraživanja PISA 2015. u usporedbi s rezultatima iz 2012., zbog čega je rasprava o potrebnom poboljšanju škola i nastave aktualnija nego ikad. Postotak petnaestogodišnjih učenika koji nisu postigli osnovnu razinu kompetencija u prirodoslovlju porastao je sa 16,6 % 2012. na sadašnjih 20,6 %.

Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale nastavlja se oporavljati od krize iz 2008. i neznatno je porasla od prethodne godine te sa sadašnjih 78,2 % više nije daleko od cilja (82 %). No velike su razlike među osobama koje su diplomirale: osobe s diplomom tercijarnog obrazovanja premašuju cilj (82,8 %), dok osobe koje su završile opće više sekundarno obrazovanje i obrazovanje poslije sekundarnog zaostaju za 10,2 postotna boda (72,6 %). Iako se EU približio cilju, u raspravi bi trebalo uzeti u obzir i usklađenost radnih mjesta s vještinama radnika. Ta je neusklađenost i dalje velika, posebice kod osoba s diplomom preddiplomskih studija. To je poticaj za pedagoge da revidiraju kurikulume i obrazovne standarde, a za studente da preispitaju svoj izbor područja studiranja.

Grafički prikaz 5 – Neusklađenost obrazovnih postignuća i zanimanja, 2016.



Source: ESTAT, LFS, 2016

Legenda: udio osoba (u dobi od 25 do 44) s diplomom tercijarnog obrazovanja (na vrhu), preddiplomskog (u sredini) i diplomskog studija (na dnu) za čije je zanimanje tradicionalno potrebno niže obrazovno postignuće.

Kad je riječ o **sudjelovanju odraslih u obrazovanju**, od 2015. gotovo da nema napretka. S 10,8 % EU je još uvijek daleko od skromnog cilja od 15 % odraslih osoba koje sudjeluju u formalnom ili neformalnom obrazovanju i osposobljavanju.

Dio 2 Sveska 1 Pregleda sadržava detaljnu socioekonomsku raščlambu, evoluciju napretka prema navedenim referentnim vrijednostima tijekom vremena te pregled razlika među državama članicama.

Napredak u ostvarivanju visokokvalitetnog obrazovanja za sve

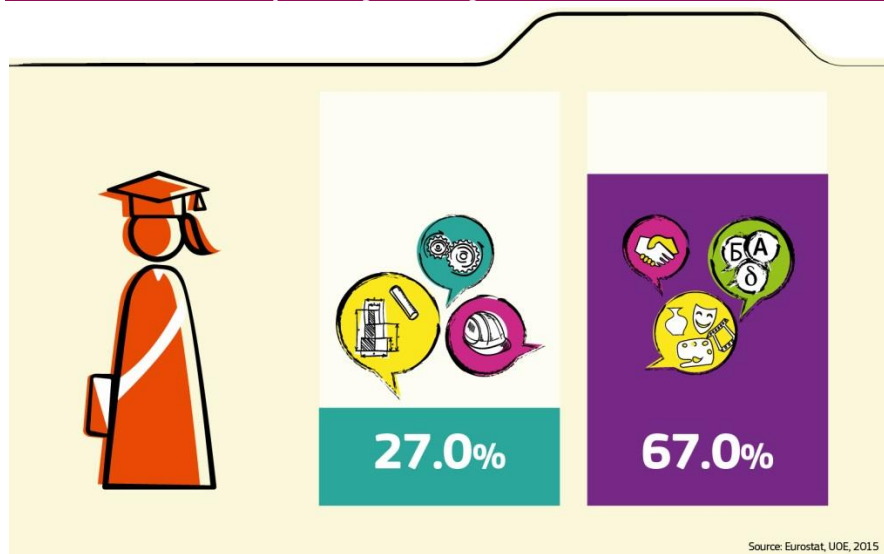
Slabiji nedavni rezultati istraživanja PISA u pogledu osnovnih vještina u kombinaciji s brzim tehnološkim napretkom i globalizacijom odredili su kontekst za raspravu o tome kako modernizirati vrtiće i jaslice, škole i sveučilišta. Te će se reforme pobliže analizirati u ovom Pregledu, i to na tri razine:

1. Škole, nastavno osoblje i upravljanje: kako bi škole mogle bolje reagirati na promjenjivost osnovnih vještina potrebnih u suvremenom svijetu, npr. na sve veću važnost IKT-a i višejezičnosti?
2. Kako Europa može pomoći svojem sve starijem, uglavnom ženskom i često ekonomski slabije stojećem nastavničkom osoblju da što bolje iskoristi moderne tehnologije te nauči kako djelovati u multikulturnom okruženju i spriječiti radikalizaciju obespravljenih mladih?
3. Povećanje participativnosti škola većim sudjelovanjem roditelja, lokalne zajednice i drugih dionika smatra se neizostavnim dijelom modernizacije visokokvalitetnog obrazovanja za sve.

Konačno, na testiranju u okviru PISA-e djevojčice obično postižu bolje rezultate od dječaka (iako se ta razlika od 2012. smanjuje) i ima ih manje od dječaka među učenicima koji rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje.

Među osobama s diplomom iz područja inženjerstva samo je 27 % žena, ali prevladavaju među osobama s diplomom iz humanističkih znanosti (67 %). Taj se omjer odražava u znanstvenim zanimanjima, u kojima su žene u manjini (20,2 %).

Grafički prikaz 6 – Postotak žena među osobama s diplomom iz područja inženjerstva i humanističkih znanosti, 2015.



Legenda: (i) lijevi stupac – inženjerstvo, proizvodnja i graditeljstvo; (ii) desni stupac – umjetnost i humanističke znanosti.

Glavni zaključci analize po državama

Svezak 2 Pregleda obrazovanja i osposobljavanja 2017. obuhvaća 28 pojedinačnih izvješća o zemljama i može se pronaći na internetu (ec.europa.eu/education/monitor). Izvješća o zemljama slične su strukture kao i Svezak 1, ali dopunjuju analizu po državama podacima specifičnima za pojedine zemlje i informacijama o mjerama politike i najnovijim reformama.

- AT** Austrija provodi program reforme dogovoren 2015.: paket za autonomiju škola, upravljanje i sveobuhvatne škole donesen je u srpnju 2017. Stopa ranog napuštanja školovanja 2016. dodatno se spustila na razinu znatno nižu od europskog cilja, ali se rezultati u pogledu osnovnih vještina na međunarodnom testiranju nisu poboljšali. Nova strategija za socijalnu dimenziju visokog obrazovanja važan je element u novom okviru za javno financiranje sveučilišta. Austrija će u sljedećih deset godina morati zamijeniti gotovo polovinu nastavničkog osoblja. Za to će biti potrebno privući i osposobiti dovoljno studenata na nastavnoj praksi, ali je to i prilika za inovacije u području pedagogije. Austrija ima izvanredno kvalitetan program kratkih stručnih studija usmjeren na zanimanje, uključujući u području prirodnih znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike. No potrebno joj je više doktora znanosti da bi ostvarila svoj cilj i postala predvodnica u području inovacija.
- BE** Velike reforme školstva u ranoj su fazi: bit će potrebno kontinuirano političko zalaganje. Belgija je ostvarila svoj nacionalni cilj u pogledu stope ranog napuštanja školovanja. Provode se mjere za dodatno smanjenje broja učenika koji napuštaju školovanje s niskim kvalifikacijama ili bez kvalifikacija. Velik je problem postići pravednost, a prema istraživanju PISA iznadprosječne razlike u uspješnosti povezane su sa socioekonomskim statusom i migrantskim podrijetlom. Taj bi problem mogao postati još veći jer će školska populacija rasti prije svega među skupinama u nepovoljnom položaju. Nove mjere za upravljanje školama i za osiguravanje kvalitete trebale bi pomoći u boljem kombiniranju autonomije i odgovornosti te smanjiti nejednakosti među školama. Potrebno je poboljšati trajno stručno usavršavanje nastavnika. Velik je broj osoba koje stječu tercijarno obrazovanje, ali sustav je pod pritiskom zbog sve većeg broja studenata. Inicijativama se nastoji riješiti problem malog broja osoba s diplomom iz područja prirodnih znanosti i tehnologije te neravnoteže između spolova.
- BG** U Bugarskoj je veće težište na uključivom obrazovanju. Vlasti planiraju revidirati model financiranja školskog obrazovanja kako bi poduprle poboljšanja u pogledu pravednosti (usmjeravanjem dodatnih resursa u škole u nepovoljnom položaju) i kvalitete. Kad je riječ

o osnovnim vještinama, prema rezultatima istraživanja PISA u Bugarskoj i dalje ima najviše slabih rezultata u EU-u. Razlog tome je kombinacija pedagoških čimbenika i poteškoća s postizanjem pravednosti. Vlasti su počele provoditi novi pristup suzbijanju ranog napuštanja školovanja. Integracija Roma u obrazovni sustav i dalje je problem, kao i segregacija Roma u školama. Bugarska nastoji znatno podići plaće kako bi povećala privlačnost nastavničkog zanimanja i kako bi se mogla nositi s brzim starenjem nastavnog osoblja. Financiranjem visokog obrazovanja na temelju uspješnosti nastoji ukloniti nedostatke u pogledu kvalitete i relevantnosti za tržište rada, a trudi se poboljšati i kvalitetu strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.

- CY** Udio petnaestogodišnjaka sa slabim rezultatima iz osnovnih vještina relativno je visok. Kad je riječ o prirodoslovlju i matematici, Cipar je najslabiji u EU-u. Razlika s obzirom na spol u čitanju najviša je u EU-u. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja među najvišima je u EU-u, ali je zaposlenost osoba s diplomom tercijarnog obrazovanja ispod prosjeka, dok je udio tih osoba zaposlenih na radnim mjestima za koja nije potrebna diploma najviši u Europi. Unatoč znatnom povećanju zaposlenosti osoba s diplomom SOO-a mjere za povećanje privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja tek trebaju uroditi plodom ili povećati iznimno slabo sudjelovanje. Modernizacija školskog obrazovanja napredovala je u području trajnog stručnog usavršavanja i stjecanja zvanja nastavnika, no zaostaje kad je u pitanju vrednovanje škola i nastavnika. Rano napuštanje školovanja i slabi rezultati učenika iz rizičnih skupina suzbijaju se mjerama potpore u školama.
- CZ** Stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale vrlo je visoka. Velike nejednakosti u obrazovnim rezultatima povezane su sa socioekonomskim podrijetlom te najviše pogađaju romsko stanovništvo. Udio učenika sa slabim rezultatima iz osnovnih vještina primjetno je porastao, osobito u području prirodoslovlja. Budući da su plaće nastavnika i dalje relativno niske, a nastavno osoblje stari, potrebno je poduzeti mjere da bi to zanimanje postalo privlačnije nadarenim mladima. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja i dalje je u brzom porastu te je počela provedba dugo očekivane reforme visokog obrazovanja.
- DE** Rezultati petnaestogodišnjaka u području prirodoslovlja, matematike i čitanja općenito su stabilni, no i dalje su slabiji kod učenika migrantskog podrijetla. Iako je utjecaj socioekonomskih čimbenika na obrazovne rezultate smanjen, i dalje je izražen. Javna potrošnja na obrazovanje i dalje je ispod prosjeka EU-a. Pri financijskom planiranju morat će se uzimati u obzir određeni problematični aspekti, kao što su demografska promjena, školska infrastruktura, stjecanje zvanja nastavnika, integracija izbjeglica i uključivanje učenika s posebnim potrebama. Gotovo sva djeca u dobi od četiri do šest godina sudjeluju u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Prioritet je poboljšati ponudu i kvalitetu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Na svim razinama obrazovanja mnogo se radi na integraciji izbjeglica. No u nekim regijama ima poteškoća s njihovim raspoređivanjem u odgovarajuće škole. Upisivanje i stjecanje tercijarnog obrazovanja u porastu je. Čini se da strukovno obrazovanje i osposobljavanje nije osobito privlačno mladim Nijemcima unatoč tome što su izgledi za zapošljavanje osoba s diplomom SOO-a i dalje vrlo dobri.
- DK** Danski obrazovni sustav objedinjuje dobre rezultate i dobru razinu pravednosti i usmjerenosti na dobrobit učenika. No stopa učenika s odličnim uspjehom niža je nego u drugim skandinavskim zemljama. Reformom strukovnog obrazovanja i osposobljavanja iz 2015. pojednostavnjeni su studiji, a reforma je imala i prve pozitivne učinke, primjerice u pogledu prelaska u visoko obrazovanje. Problem i dalje predstavlja smanjenje stope napuštanja školovanja i privlačenje pristupnika iz osnovne škole. Trenutačno se provodi reforma obveznog školovanja (Folkeskole) iz 2014. Reforma višeg sekundarnog obrazovanja počinje 2017./2018. Iako je državni proračun za obrazovanje smanjen, Danska je i dalje najveći ulagač u obrazovanje u EU-u. Broj studenata tercijarnog obrazovanja od 2008. se udvostručio. Zbog toga se postavlja pitanje kako bolje upravljati protokom studenata i ubrzati stjecanje diplome. Prelazak sa studija na posao relativno je spor.
- EE** Estonija ima prilično uspješan školski sustav. Kad je riječ o osnovnim vještinama, slabih rezultata relativno je malo, a slab je i utjecaj socioekonomskog statusa na uspjeh učenika. Rano napuštanje školovanja i dalje je problem te su u tom smislu velike razlike s obzirom na spol i geografski položaj. Sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju i

dalje je niže od prosjeka EU-a. Plaće nastavnika znatno su porasle te bi trebale nastaviti rasti kako bi poučavanje bilo privlačnije te kako bi se riješio problem starenja nastavnog osoblja. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja visoka je i u porastu, ali i dalje ima razlika s obzirom na spol. Revidiran je model financiranja za sveučilišta kako bi se stabilizirali resursi i potaknulo pravodobno završavanje studija. Istraživanjem tržišta rada i vještina nastoje se predvidjeti buduća kretanja i potaknuti promjene u sustavu obrazovanja i osposobljavanja, čime se podupiru gospodarske prilagodbe.

- EL** Udio učenika sa slabim rezultatima iz prirodoslovlja, matematike i čitanja prema istraživanju PISA 2015. veći je od prosjeka EU-a te je osobito velik među učenicima migrantskog podrijetla. Spol i socioekonomski status uvelike utječu na uspješnost učenika. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja visoka je, ali stopa zaposlenosti osoba koje su nedavno diplomirale i dalje je niska, a prisutna je i makroekonomska neusklađenost postojećih i traženih vještina, zbog čega se mnogo visokokvalificiranih osoba iseljava. Kvaliteta školskog obrazovanja nastoji se poboljšati novim mjerama politike, no čini se kako nastojanja da se postigne veća autonomija i učinkovitost nisu dovoljna. Grčka intenzivno radi na tome da osigura obrazovanje za djecu izbjeglice, no i dalje ima mnogo poteškoća s njihovom integracijom u redovno obrazovanje. Reforma strukovnog obrazovanja i osposobljavanja napreduje, ali potrebno je više raditi na povećanju njegove privlačnosti i poticanju sudjelovanja.
- ES** Španjolski parlament savjetuje se s dionicima uoči sastavljanja prijedloga za socijalni i politički nacionalni pakt za obrazovanje, kojim će se postaviti uvjeti za dugoročnu reformu obrazovanja. Time je obustavljeno donošenje nekoliko dijelova zakona za poboljšanje kvalitete obrazovanja te provedba drugih najavljenih reformi. Vještine učenika prema rezultatima istraživanja PISA 2015. stabilne su i gotovo u prosjeku EU-a, a ranog napuštanja školovanja sve je manje. No iz velikih razlika među regijama vidi se da je napredak u zemlji neujednačen. Povećanje zapošljavanja nastavnika trebalo bi pomoći u smanjenju broja privremenog osoblja u školama, a reforma nastavničkog zanimanja jedna je od glavnih značajki budućeg pakta. Ministarstvo obrazovanja, kulture i sporta uvelike se zalaže za sprečavanje nasilja i zlostavljanja među vršnjacima. Sve je manje upisa u programe visokog obrazovanja, a ponuda obrazovanja vrlo je široka te ne odgovara sasvim potrebama na tržištu rada. Suradnja sveučilišta i poduzeća poboljšala se u području istraživanja i inovacija, ali tek treba obuhvatiti područje obrazovanja.
- FI** Reformama obrazovnog sustava, kao što su kurikulum za 21. stoljeće, nova sveobuhvatna škola i program usavršavanja nastavnika, nastoji se održati kvaliteta obrazovnog sustava, a ujedno uzeti u obzir sve veća potreba za uklanjanjem nejednakosti. Rano napuštanje školovanja 2016. znatno je smanjeno, i to prvi put u posljednjih nekoliko godina, pri čemu je razlika s obzirom na spol umjerena. No situacija je znatno lošija kod mladih osoba migrantskog podrijetla. Iako rezultati Finske u pogledu osnovnih vještina prema istraživanju PISA 2015. i dalje slabe, ona je u tom pogledu i dalje među najuspješnijim europskim zemljama. Državni proračun za obrazovanje i dalje se smanjuje. Zbog porasta migracija i sve većih razlika u obrazovnim ishodima u različitim regijama smanjila se homogenost obrazovnih ishoda.
- FR** Nove reforme obrazovanja usmjerene su na smanjenje nejednakosti. Novi kurikulumi i pedagoške metode stupili su na snagu, a otvoreno je i 54 000 novih radnih mjesta za nastavnike u ranom obrazovanju i u „prioritetnim“ područjima obrazovanja. Broj učenika koji godišnje napuštaju školovanje od 2009. do 2016. smanjio se za 30 %. Rezultati učenika u pogledu osnovnih vještina i dalje su blisko povezani sa socioekonomskim položajem. Reformirano je inicijalno obrazovanje nastavnika, što je pridonijelo privlačnosti tog zanimanja, ali trajno stručno usavršavanje nije se bitno poboljšalo. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja visoka je. U strukovnom obrazovanju i osposobljavanju došlo je do važnih promjena u smislu lakšeg prelaska iz početnog SOO-a na tržište rada te boljeg pristupa odgovarajućem osposobljavanju za daljnje strukovno obrazovanje i osposobljavanje.
- HR** Jedna od prednosti hrvatskog obrazovnog sustava vrlo je niska stopa ranog napuštanja školovanja. Rezultati u pogledu osnovnih vještina oslabjeli su te su sada ispod prosjeka EU-a. Razlike u rezultatima povezane su sa socioekonomskim statusom, ali čini se da su

glavni uzrok slabih rezultata Hrvatske kvaliteta kurikuluma i nastave. U usporedbi s drugim zemljama EU-a stopa sudjelovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te obrazovanju odraslih niska je. Unatoč nedavnom snažnom gospodarskom rastu i sve boljoj situaciji na tržištu rada potrebno je riješiti problem niske razine vještina. Isto se odnosi i na relevantnost vještina stečenih u strukovnom i visokom obrazovanju. U okviru Strategije za obrazovanje, znanost i tehnologiju te povezane kurikularne reforme pripremljen je niz reformi, no 2017. ostvaren je tek ograničen napredak.

- HU** Revizija mađarskog nacionalnog kurikuluma pokrenuta je 2017. kao reakcija na slabe rezultate prema istraživanju PISA 2015. Nedavno uvedene mjere za rani i predškolski odgoj i obrazovanje mogu pridonijeti smanjenju razlika u postignućima učenika u nepovoljnom položaju i onih u povlaštenom položaju. Povećanje broja prijava za inicijalno obrazovanje nastavnika 2017. ukazuje na to da nove mjere pomažu privući nove kandidate u to zanimanje. Ankete za praćenje osoba s diplomom pružaju dobar uvid u radni status osoba koje su nedavno diplomirale. Mađarska se suočava s manjkom vještina koji će, s obzirom na nisku stopu upisivanja i završavanja programa tercijarnog obrazovanja, biti teško nadoknaditi.
- IE** Osnovne vještine irskih učenika u čitanju, matematici i prirodoslovlju dobre su i relativno neovisne o njihovu socioekonomskom položaju. Irska je i dalje relativno uspješno ostvaruje ciljeve u pogledu ranog napuštanja školovanja i stjecanja tercijarnog obrazovanja. No još uvijek mora ukloniti nejednakosti u pogledu sudjelovanja i pristupa. Postupna provedba reformi niže razine sekundarnog obrazovanja trebala bi biti dovršena 2019. Rezultati tih reformi uzet će se u obzir i pri reviziji višeg sekundarnog obrazovanja. Napreduju važne reforme daljnjeg obrazovanja i osposobljavanja te sektora visokog obrazovanja. Pristup visokom obrazovanju i dalje je blisko povezan sa socioekonomskim statusom te su potrebni alternativni oblici usavršavanja više usmjereni na zanimanje. Važna je tema i buduće financiranje tercijarnog obrazovanja.
- IT** Reforma školstva iz 2015. stupila je na snagu i mogla bi poboljšati ishode učenja te povećati pravednost. Iako je i dalje iznad prosjeka EU-a, stopa ranog napuštanja školovanja stalno se smanjuje, a gotovo sva djeca u dobi od četiri do šest godina sudjeluju u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja osoba u dobi od 30 do 34 u Italiji jedna je od najnižih u EU-u. Sustav visokog obrazovanja suočava se sa starenjem i smanjenjem broja nastavničkog osoblja. Poništava se negativan trend financiranja visokog obrazovanja te se selektivno dodjeljuju dodatni resursi. Čak i visokokvalificirane osobe imaju poteškoća u prelasku iz obrazovnog sustava na tržište rada, što uzrokuje iseljavanje visokokvalificirane radne snage.
- LT** Smanjenje broja stanovnika zbog demografskih trendova i emigracije velik je problem u pogledu učinkovitosti potrošnje u obrazovanju. Zbog toga zabrinjava slabo sudjelovanje odraslih u cjeloživotnom učenju. Ključni su izazovi u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju povećanje sudjelovanja i uvođenje sustava vanjskog osiguravanja kvalitete. Velike razlike između škola u urbanim središtima i ruralnim regijama utječu na razinu sredstava, kvalitetu infrastrukture, kvalitetu nastave, a naposljetku i na obrazovne ishode. Radni uvjeti nastavnika negativno utječu na kvalitetu poučavanja i na udio mladih nastavnika u struci. Sektor visokog obrazovanja brojčano je jak, ali postoje dokazi o problemima u pogledu kvalitete i učinkovitosti. Oni bi se trebali riješiti opsežnim reformama.
- LU** Rezultati petnaestogodišnjih učenika u istraživanju PISA 2015. bili su znatno ispod prosjeka EU-a u sva tri područja: matematici, čitanju i prirodoslovlju. Stopa ranog napuštanja školovanja, izračunata na temelju nacionalnih istraživanja, visoka je i u porastu od 2009. Ambiciozna reforma za poboljšanje pristupa ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te njegove kvalitete počela je u rujnu 2016. Poduzete su brojne mjere za poboljšanje kvalitete nastave i potpore za djecu s posebnim potrebama u učenju. Kako bi zadovoljio veliku potražnju za visokokvalificiranim radnicima, Luksemburg je u rujnu 2016. dodatno prilagodio reformu financijske potpore za studente iz 2014.
- LV** Latvija je u zadnje vrijeme ostvarila osobit napredak u smanjenju stope ranog napuštanja školovanja i poboljšanju stjecanja osnovnih vještina. Uvođenje novog modela financiranja

za visoko obrazovanje i novog sustava za osiguravanje kvalitete odvija se kako je planirano. Visoka je stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja, no i dalje je problem osigurati dovoljno osoba s diplomom iz područja prirodnih znanosti, tehnologije, inženjerstva i matematike (STEM) u znanstvenim sektorima. U tijeku je velika reforma strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, no mogućnosti za širenje učenja kroz rad i ažuriranje kurikuluma još nisu potpuno iskorištene. Razlika u obrazovanju s obzirom na spol izazov je u svim sektorima jer su žene znatno kvalificiranije od muškaraca i uspješnije u stjecanju osnovnih vještina.

- MT** Malta izrazito mnogo ulaže u svoj sustav obrazovanja i osposobljavanja. Unatoč stalnom napretku stopa ranog napuštanja školovanja još je uvijek visoka, a stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja i dalje je niska. Pokrenuta je reforma sekundarnog obrazovanja koja bi mogla pomoći u smanjenju stope ranog napuštanja školovanja. Prelazak iz obrazovnog sustava na tržište rada lakši je nego u većini zemalja EU-a. Broj odraslih osoba koje sudjeluju u obrazovanju relativno je nizak, osobito među niskokvalificiranim osobama.
- NL** Silazni trend kad je riječ o ranom napuštanju školovanja nastavio se i 2016. Unatoč dobrim ukupnim školskim rezultatima došlo je do slabljenja osnovnih vještina te do povećanja obrazovne nejednakosti. Školski rezultati i zapošljavanje mladih imigrantskog podrijetla i dalje su velik problem. Nizozemska se suočava sa sve većim manjkom nastavnog osoblja. Nakon prelaska sa sustava na osnovi bespovratnih sredstava na studentske zajmove broj upisa u programe visokog obrazovanja 2015. se smanjio, no 2016. ponovno je porastao.
- PL** Ukupni obrazovni rezultati izrazito su dobri. Poljska je jedna od najuspješnijih zemalja EU-a kad je riječ o ranom napuštanju školovanja, a i stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja i opća razina osnovnih vještina mladih visoke su u usporedbi s drugim zemljama EU-a. Sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju znatno je poraslo, ali je i dalje slabije kad je riječ o najmlađoj djeci. Sustav osnovnog i nižeg sekundarnog obrazovanja revidirat će se od rujna 2017., nakon čega će se proširivati više sekundarno obrazovanje. Te su promjene zabrinule neke od dionika. Vlada je pokrenula novu reformu visokog obrazovanja radi poboljšanja kvalitete, rezultata i internacionalizacije. Unatoč nedavnim inicijativama relevantnost strukovnog obrazovanja na tržištu rada i dalje je ograničena. Reforma strukovnog osposobljavanja počinje u rujnu 2017. Zbog nesustavne politike obrazovanja odraslih smanjio se interes i razina sudjelovanja u obrazovanju i osposobljavanju u usporedbi s prosjekom EU-a.
- PT** Portugal napreduje u poboljšanju obrazovnih ishoda, smanjenju stope ranog napuštanja školovanja i osiguravanju potpunog javnog predškolskog obrazovanja za svu djecu u dobi od tri do pet godina do 2019. U tijeku je provedba „Nacionalnog plana za promicanje uspjeha u školi“, vodeće inicijative za sprečavanje neuspjeha u školi. Broj škola koje sudjeluju premašio je očekivanja. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja raste, no bit će teško ostvariti ambiciozan nacionalni cilj iz strategije Europa 2020. U tijeku je nekoliko inicijativa za racionalizaciju ponude visokog obrazovanja. Promicanje obrazovanja odraslih ima središnju ulogu u aktualnoj politici obrazovanja s ciljem podizanja niske razine osnovnih vještina odraslog stanovništva.
- RO** Rumunjska u školsko obrazovanje uvodi kurikulum koji se temelji na kompetencijama. Provede se planovi za osposobljavanje nastavnika za poučavanje u skladu s moderniziranim kurikulumom. Udio slabih rezultata u pogledu osnovnih vještina i dalje je među najvećima u EU-u. Razlog tome su pedagoški čimbenici i poteškoće s postizanjem pravednosti. Pristup kvalitetnom redovnom obrazovanju problematičan je posebno za učenike u ruralnim područjima i za Rome. Malo je sredstava za financiranje obrazovanja. Rizik od ranog napuštanja školovanja i dalje je visok, a to ostavlja posljedice na tržište rada i gospodarski rast. Povećava se relevantnost visokog obrazovanja na tržištu rada, no stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja najniža je u EU-u. Trenutačno se nastoji uvesti sustav dualnog strukovnog obrazovanja i osposobljavanja. Unatoč potrebi za unapređenjem vještina izrazito malo odraslih sudjeluje u obrazovanju.
- SE** Švedska mnogo ulaže u obrazovanje, a opći javni rashodi za obrazovanje među najvišima su u EU-u. Švedska ima jednu od najvećih stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja u EU-u, a stopa zapošljavanja osoba koje su nedavno završile tercijarno obrazovanje vrlo je visoka.

Ishodi školskog obrazovanja poboljšali su se nakon godina sve slabijih rezultata, a poboljšanja su osobito velika u području matematike i čitanja. Nejednakosti su u porastu: problem su i sve veće razlike u uspješnosti učenika rođenih u inozemstvu i rođenih u Švedskoj. Radi se na povećanju privlačnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.

- SI** S niskom stopom ranog napuštanja školovanja i visokom stopom stjecanja tercijarnog obrazovanja Slovenija ima visokoobrazovano stanovništvo i već je ostvarila svoje nacionalne ciljeve u okviru strategije Europa 2020. Veliki broj djece koja sudjeluje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju čvrst je temelj za kasniji uspjeh u pogledu osnovnih vještina. U tijeku su reforme sektora visokog obrazovanja čiji je cilj povezivanje financiranja s rezultatima, povećanje stope završavanja školovanja, poticanje internacionalizacije i jačanje osiguravanja kvalitete. Mnogo mladih pohađa programe strukovnog obrazovanja. No ponovno se uvodi naukovanje kako bi se bolje uključilo poslodavce i pomoglo mladima u prelasku na tržište rada.
- SK** Slovačka nastoji razviti strateško središnje upravljanje obrazovnim politikama. Rezultati istraživanja PISA 2015. pokazali su slabljenje osnovnih vještina i visoku razinu nejednakosti, a slabi rezultati uvelike su povezani sa socioekonomskim položajem. Postoje velike nejednakosti među regijama koje osobito pogađaju zajednicu Roma. Nastavnici su nedovoljno plaćeni te imaju nizak društveni status, što ne pridonosi privlačnosti tog zanimanja. Njihovo trajno stručno usavršavanje nije dovoljno usmjereno na potrebe razvoja. Inicijalno obrazovanje nastavnika nije jasno usmjereno na pripremanje za praktičnu nastavu. Za obrazovanje se i dalje izdvaja premalo sredstava na svim razinama. Stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja u Slovačkoj znatno je porasla. Osiguravanje kvalitete visokog obrazovanja još uvijek ne odgovara međunarodnim standardima, taj sektor nije dovoljno internacionaliziran i nedostaje mu ponuda kratkih stručnih studija.
- UK** Ujedinjena Kraljevina ima relativno dobre rezultate u većini pokazatelja obrazovanja i osposobljavanja do 2020. Prema rezultatima istraživanja PISA 2015. osnovne vještine učenika u području prirodoslovlja, matematike i čitanja stabilne su od 2006., relativno visoke i donekle ujednačene. Pravednost je glavni cilj politike u sva četiri dijela Ujedinjene Kraljevine, a mnogo se raspravlja o pristupu politike, osobito u Engleskoj. Razlike u financiranju škola u središtu su aktualnog restrukturiranja financiranja škola u Engleskoj. Niska stopa zadržavanja u nastavničkoj struci veliko je opterećenje za zapošljavanje i osposobljavanje nastavnika te stvara visoke troškove. Ujedinjena Kraljevina ima jednu od najviših stopa stjecanja tercijarnog obrazovanja u EU-u.

